

Achilleida

Publius Papinius Statius

Liber I

Magnanimum Aeaciden formidatamque Tonanti
progeniem et patrio vetitam succedere caelo,
diva, refer. quamquam acta viri multum inclita cantu
Maeonio (sed plura vacant), nos ire per omnem--
sic amor est--heroa velis Scyroque latentem   5
Dulichia proferre tuba nec in Hectore tracto
sistere, sed tota iuvenem deducere Troia.
tu modo, si veterem digno deplevimus haustu,
da fontes mihi, Phoebae, novos ac fronde secunda
necte comas: neque enim Aonium nemus advena pulso   10
nec mea nunc primis augescunt tempora vittis.
scit Dircaeus ager meque inter prisca parentum
nomina cumque suo numerant Amphione Thebae.
At tu, quem longe primum stupet Itala virtus
Graiaque, cui geminae florent vatumque ducumque   15
certatim laurus--olim dolet altera vinci--,
da veniam ac trepidum patere hoc sudare parumper
pulvere: te longo necdum fidente paratu
molimur magnusque tibi praeludit Achilles.
Solverat Oebalio classem de litore pastor   20
Dardanus incautas blande populatus Amyclas
plenaque materni referens praesagia somni
culpatum relegebat iter, qua condita ponto
fluctibus invisus iam Nereis imperat Helle,
cum Thetis Idaeos--heu numquam vana parentum   25
auguria!--expavit vitreo sub gurgite remos.
nec mora et undosis turba comitante sororum
prosiluit thalamis: fervent coeuntia Phrixi
litora et angustum dominas non explicat aequor.
Illa ubi discusso primum subit aera ponto,   30
' M~~o~~petit haec, mihi classis' ait 'funesta minatur,
agnosco monitus et Protea vera locutum.
ecce novam Priamo facibus de puppe levatis
fert Bellona nurum: video iam mille carinis
Ionium Aegaeumque premi; nec sufficit, omnis   35
quod plaga Graiugenum tumidis coniurat Atridis:
iam pelago terrisque meus quaeretur Achilles,
et volet ipse sequi. quid enim cunabula parvo
Pelion et torvi commisimus antra magistri?
illic, ni fallor, Lapitharum proelia ludit   40
inprobus et patria iam se metitur in hasta.
o dolor, o seri materno in corde timores!
non potui infelix, cum primum gurgite nostro
Rhoeteae cecidere trabes, attollere magnum

aequor et incesti praedonis vela profunda 45
 tempestate sequi cunctasque inferre sorores?
 nunc quoque--sed tardum, iam plena iniuria raptae.
 ibo tamen pelagique deos dextramque secundi,
 quod superest, complexa Iovis per Tethyos annos
 grandaevumque patrem supplex miseranda rogabo 50
 unam hiemem.' Dixit magnumque in tempore regem
 aspicit. Oceano veniebat ab hospite, mensis
 laetus et aequoreo diffusus nectare vultus,
 unde hiemes ventique silent; cantuque quieto
 armigeri Tritones eunt scopulosaque cete 55
 Tyrrhenique greges circumque infraque rotantur
 rege salutato; placidis ipse arduus undis
 eminent et triplici telo iubet ire iugales;
 illi spumiferos glomerant a pectore cursus,
 pone natant delentque pedum vestigia cauda; 60
 cum Thetis: 'O magni genitor rectorque profundi,
 aspicias in qualis miserum patefeceris usus
 aequor? eunt tutis terrarum crimina velis,
 ex quo iura freti maiestatemque repostam
 rupit Iasonia puppis Pagasaea rapina. 65
 en aliud furto scelus et spolia hospita portans
 navigat iniustae temerarius arbiter Idae,
 eheu quos gemitus terris caeloque daturus,
 quos mihi! sic Phrygiae pensamus gaudia palmae,
 hi Veneris mores, hoc gratae munus alumnae. 70
 has saltem--num semideos nostrumque reportant
 Thesea?--si quis adhuc undis honor, obrue puppes,
 aut permitte fretum! nulla inclementia: fas sit
 pro nato timuisse mihi. da pellere luctus,
 nec tibi de tantis placeat me fluctibus unum 75
 litus et Iliaci scopulos habitare sepulcri.'
 Orabat laniata genas et pectore nudo
 caeruleis obstabat equis. sed rector aquarum
 invitat curru dictisque ita mulcet amicis:
 ' Nō pete Dardaniam frustra, Theti, mergere classem; 80
 fata vetant: ratus ordo deis miscere cruentas
 Europamque Asiamque manus, consultaque belli
 Iuppiter et tristes edixit caedibus annos.
 quem tu illic natum Sigeo in pulvere, quanta
 aspicias victrix Phrygiarum funera matrum, 85
 cum tuus Aeacides tepido modo sanguine Teucros
 undabit campos, modo crassa exire vetabit
 flumina et Hectoreo tardabit funere currus
 inpelletque manu nostros, opera inrita, muros!
 Pelea iam desiste queri thalamosque minores: 90
 crederis peperisse Iovi; nec inulta dolebis
 cognatisque utere fretis: dabo tollere fluctus,
 cum reduces Danaï nocturnaue signa Caphereus

exseret et dirum pariter quaeremus Ulixem.'
 Dixerat. illa gravi vultum demissa repulsa, 95
 quae iam excire fretum et ratibus bellare parabat
 Iliacis, alios animo commenta paratus,
 tristis ad Haemonias detorquet bracchia terras.
 ter conata manu, liquidum ter gressibus aequor
 reppulit et niveas feriunt vada Thessala plantas. 100
 laetantur montes et conubialia pandunt
 antra sinus lateque deae Sperchios abundat
 obuius et dulci vestigia circuit unda.
 illa nihil gavisata locis, sed coepta fatigat
 pectore consilia et sollers pietate magistra 105
 longaevum Chirona petit. domus ardua montem
 perforat et longo suspendit Pelion arcu;
 pars exhausta manu, partem sua ruperat aetas.
 signa tamen divumque tori et quem quisque sacrarit
 accubitu genioque locum monstrantur; at intra 110
 Centauri stabula alta patent, non aequa nefandis
 fratribus: hic hominum nullos experta cruores
 spicula nec truncae bellis genialibus orni
 aut consanguineos fracti crateres in hostes,
 sed pharetrae insontes et inania terga ferarum. 115
 haec quoque dum viridis; nam tunc labor unus inermi
 nosse salutiferas dubiis animantibus herbas,
 aut monstrare lyra veteres heroas alumno.
 et tunc venatu rediturum in limine primo
 opperiens properatque dapes largoque serenat 120
 igne domum, cum visa procul de litore surgens
 Nereis; erumpit silvis--dant gaudia vires--
 notaque desueto crepuit senis ungula campo.
 tunc blandus dextra atque imos demissus in armos
 pauperibus tectis inducit et admonet antri. 125
 Iamdudum tacito lustrat Thetis omnia visu
 nec perpessa moras: ' Ubi enim mea pignora, Chiron,
 dic' , at cur ulla puer iam tempora ducit
 te sine? non merito trepidus sopor atraque matri
 signa deum et magnos utinam mentita timores? 130
 namque modo infensos utero mihi contuor enses,
 nunc planctu livere manus, modo in ubera saevas
 ire feras; saepe ipsa--nefas!--sub inania natum
 Tartara et ad Stygios iterum fero mergere fontes.
 hos abolere metus magici iubet ordine sacri 135
 Carpathius vates puerumque sub axe peracto
 secretis lustrare fretis, ubi litora summa
 Oceani et genitor tepet inlabentibus astris
 Pontus. ibi ignotis horrenda piacula divis
 donaque--sed longum cuncta enumerare vetorque. 140
 trade magis!' sic ficta parens: neque enim ille dedisset,
 si molles habitus et tegmina foeda fateri

ausa seni. tunc ipse refert: 'Duc, optima, quaeso,
 duc, genetrix, humilique deos infringe precatu.
 nam superant tua vota modum placandaque multum 145
 invidia est. non addo metum, sed vera fatebor:
 nescio quid magnum--nec me patria omina fallunt--
 vis festina parat tenuesque supervenit annos.
 olim et ferre minas avideque audire solebat
 imperia et nostris procul haut discedere ab antris; 150
 nunc illum non Ossa capit, non Pelion ingens
 Pharsaliaeve nives. ipsi mihi saepe queruntur
 Centauri raptasque domos abstractaque coram
 armenta et semet campis fluviisque fugari,
 insidiasque et bella parant tumideque minantur. 155
 olim equidem, Argoos pinus cum Thessala reges
 hac veheret, iuvenem Alciden et Thesea vidi-
 -sed taceo.' Figit gelidus Nereida pallor:
 ille aderat multo sudore et pulvere maior,
 et tamen arma inter festinatosque labores 160
 dulcis adhuc visu: niveo natat ignis in ore
 purpureus fulvoque nitet coma gratior auro.
 necdum prima nova lanugine vertitur aetas,
 tranquillaeque faces oculis et plurima vultu
 mater inest: qualis Lycia venator Apollo 165
 cum redit et saevis permutat plectra pharetris.
 forte et laetus adest--o quantum gaudia formae
 adiciunt!--: fetam Pholoes sub rupe leaenam
 perculerat ferro vacuisque reliquerat antris
 ipsam, sed catulos adportat et incitat ungues. 170
 quos tamen, ut fido genetrix in limine visa est,
 abicit exceptamque avidis circumligat ulnis,
 iam gravis amplexu iamque aequus vertice matri.
 insequitur magno iam tunc conexus amore
 Patroclus tantisque extenditur aemulus actis, 175
 par studiis aevique modis, sed robore longe,
 et tamen aequali visurus Pergama fato.

Protinus ille subit rapido quae proxima saltu
 flumina fumantisque genas crinemque novatur
 fontibus: Eurotae qualis vada Castor anhelos 180
 intrat equo fessumque sui iubar excitat astri.
 miratur comitque senex, nunc pectora mulcens
 nunc fortis umeros; angunt sua gaudia matrem.
 tunc libare dapes Baccheaque munera Chiron
 orat et attonitae varia oblectamina nectens 185
 elicit extremo chelyn et solantia curas
 fila movet leviterque expertas pollice chordas
 dat puero. canit ille libens inmania laudum
 semina: quot tumidae superarit iussa novercae
 Amphitryoniades, crudum quo Bebryca caestu 190
 obruerit Pollux, quanto circumdata nexu

ruperit Aegides Minoia bracchia tauri,
 maternos in fine toros superisque gravatum
 Pelion: hic victo risit Thetis anxia vultu.
 nox trahit in somnos; saxo collabitur ingens 195
 Centaurus blandusque umeris se innectit Achilles,
 quamquam ibi fida parens, adsuetaque pectora mavult.
 At Thetis undisonis per noctem in rupibus astans,
 quae nato secreta velit, quibus abdere terris
 destinet, huc illuc divisa mente volutat. 200
 proxima, sed studiis multum Mavortia, Thrace;
 nec Macetum gens dura placet laudumque daturi
 Cecropidae stimulos; nimium opportuna carinis
 Sestos Abydenique sinus. placet ire per artas
 Cycladas; hic spretae Myconosque humilisque Seriphos 205
 et Lemnos non aequa viris atque hospita Delos
 gentibus. inbelli nuper Lycomedis ab aula
 virgineos coetus et litora persona ludo
 audierat, duros laxantem Aegaeona nexus
 missa sequi centumque dei numerare catenas. 210
 haec placet, haec timidae tellus tutissima matri.
 qualis vicino volucris iam sedula partu
 iamque timens, qua fronde domum suspendat inanem;
 providet hic ventos, hic anxia cogitat angues,
 hic homines: tandem dubiae placet umbra, novisque 215
 vix stetit in ramis et protinus arbor amatur.
 Altera consilio superest tristemque fatigat
 cura deam, natum ipsa sinu complexa per undas
 an magno Tritone ferat, ventosne volucres
 advocet an pelago solitam Thaumantida pasci. 220
 elicit inde fretis et murice frenat acuto
 delphinas biiugos, quos illi maxima Tethys
 gurgite Atlanteo pelagi sub valle sonora
 nutrierat--nullis vada per Neptunia glaucae
 tantus honos formae nandique potentia nec plus 225
 pectoris humani--; iubet hos subsistere pleno
 litore, ne nudaе noceant contagia terrae.
 ipsa dehinc toto resolutum pectore Achillem,
 qui pueris sopor, Haemonii de rupibus antri
 ad placidas deportat aquas et iussa tacere 230
 litora; monstrat iter totoque effulgurat orbe
 Cynthia. prosequitur divam celeresque recursus
 securus pelagi Chiron rogat udaeque celat
 lumina et abreptos subito iamiamque latentes
 erecto prospectat equo, qua cana parumper 235
 spumant signa fugae et liquido perit orbita ponto.
 illum non alias rediturum ad Thessala Tempe
 iam tristis Pholoe, iam nubilus ingemit Othrys
 et tenuior Sperchios aquis speluncaque docti
 muta senis; quaerunt puerilia carmina Fauni 240

et sperata diu plorant conubia Nymphae.

Iam premit astra dies humilique ex aequore Titan
rorantes evolvit equos et ab aethere magno
sublatum curru pelagus cadit, at vada mater
Scyria iamdudum fluctus emensa tenebat, 245
exierantque iugo fessi delphines erili,
cum pueri tremefacta quies oculique patentes
infusum sensere diem. stupet aere primo:
quae loca, qui fluctus, ubi Pelion? omnia versa
atque ignota videt dubitatque agnoscere matrem. 250
occupat illa manu blandeque adfata paventem:
' Smihi, care puer, thalamos sors aequa tulisset,
quos dabat, aetheriis ego te complexa tenerem
sidus grande plagis, magnique puerpera caeli
nil humiles Parcas terrenaque fata vererer. 255
nunc inpar tibi, nate, genus, praeclusaque leti
tantum a matre via est; quin et metuenda propinquant
tempora et extremis admota pericula metis.
cedamus, paulumque animos submitte viriles
atque habitus dignare meos. si Lydia dura 260
pensa manu mollesque tulit Tirynthius hastas,
si decet aurata Bacchum vestigia palla
verrere, virgineos si Iuppiter induit artus,
nec magnum ambigui fregerunt Caenea sexus:
hac sine, quaeso, minas nubemque exire malignam. 265
mox iterum campos, iterum Centaurica reddam
lustra tibi: per ego hoc decus et ventura iuventae
gaudia, si terras humilemque experta maritum
te propter, si progenitum Stygos amne severo
armavi--totumque utinam!--, cape tuta parumper 270
tegmina nil nocitura animo. cur ora reducis
quidve parant oculi? pudet hoc mitescere cultu?
per te, care puer, cognata per aequora iuro,
nesciet hoc Chiron.' **si** horrida pectora tractat
nequiquam mulcens; obstat genitorque roganti 275
nutritorque ingens et cruda exordia magnae
indolis. effrenae tumidum velut igne iuventae
si quis equum primis submittere temptet habenis:
ille diu campis fluviisque et honore superbo
gavisus non colla iugo, non aspera praebet 280
ora lupis dominique fremit captivus inire
imperia atque alios miratur discere cursus.

Quis deus attonitae fraudes astumque parenti
contulit? indocilem quae mens detraxit Achillem?
Palladi litoreae celebrabat Scyros honorum 285
forte diem, placidoque satae Lycomedae sorores
luce sacra patriis, quae rara licentia, muris
exierant dare veris opes divaeque severas
fronde ligare comas et spargere floribus hastam.

omnibus eximium formae decus, omnibus idem 290
 cultus et expleto teneri iam fine pudoris
 virginitas matura toris annique tumentes.
 sed quantum virides pelagi Venus addita Nymphas
 obruit, aut umeris quantum Diana relinquit
 Naidas, effulget tantum regina decori 295
 Deidamia chori pulchrisque sororibus obstat.
 illius et roseo flammatur purpura vultu
 et gemmis lux maior inest et blandius aurum:
 atque ipsi par forma deaest, si pectoris angues
 ponat et exempta pacetur casside vultus. 300
 hanc ubi ducentem longe socia agmina vidit,
 trux puer et nullo temeratus pectora motu
 deriguit totisque novum bibit ossibus ignem.
 nec latet haustus amor, sed fax vibrata medullis
 in vultus atque ora redit lucemque genarum 305
 tinguit et impulsam tenui sudore pererrat.
 lactea Massagetae veluti cum pocula fuscant
 sanguine puniceo vel ebur corrumpitur ostro,
 sic variis manifesta notis palletque rubetque
 flamma repens. eat atque ultro ferus hospita sacra 310
 disiciat turbae securus et inmemor aevi,
 ni pudor et iunctae teneat reverentia matris.
 ut pater armenti quondam ductorque futurus,
 cui nondum toto peraguntur cornua gyro,
 cum sociam pastus niveo candore iuvenecam 315
 aspicit, ardescunt animi primusque per ora
 spumat amor, spectant hilares obstantque magistri.
 Occupat arrepto iam conscia tempore mater:
 ' Hsne inter simulare choros et bracchia ludo
 nectere, nate, grave est? gelida quid tale sub Ossa 320
 Peliacisque iugis? o si mihi iungere curas
 atque alium portare sinu contingat Achillem!
 mulcetur laetumque rubet visusque protervos
 obliquat vestesque manu leviore repellit.
 aspicit ambiguum genatrix cogique volentem 325
 iniecitque sinus; tum colla rigentia mollit
 submittitque graves umeros et fortia laxat
 bracchia et inpexos certo domat ordine crines
 ac sua dilecta cervice monilia transfert;
 et picturato cohibens vestigia limbo 330
 incessum motumque docet fandique pudorem.
 qualiter artificii victurae pollice cerae
 accipiunt formas ignemque manumque sequuntur,
 talis erat divae natum mutantis imago.
 nec luctata diu; superest nam plurimus illi 335
 invita virtute decor, fallitque tuentes
 ambiguus tenuique latens discrimine sexus.
 Procedunt, iterumque monens iterumque fatigans

blanda Thetis: 'Sic ergo gradum, sic ora manusque,
 nate, feres comitesque modis imitabere fictis, 340
 ne te suspectum molli non misceat aulae
 rector et incepti pereant mendacia furti.'
 dicit et admoto non cessat comere tactu.
 sic ubi virgineis Hecate lassata Therapnis
 ad patrem fratremque redit, comes haeret eunti 345
 mater et ipsa umeros exsertaque bracchia velat;
 ipsa arcum pharetrasque locat vestemque latentem
 deducit sparsosque tumet componere crines.
 Protinus adgreditur regem atque ibi testibus aris
 ' Hinc tibi' ai' nosi germanam, rector, Achillis-- 350
 nonne vides ut torva genas aequandaque fratri?--
 tradimus. arma umeris arcumque animosa petebat
 ferre et Amazonio conubia pellere ritu.
 sed mihi curarum satis est pro stirpe virili;
 haec calathos et sacra ferat, tu frange regendo 355
 indocilem sexuque tene, dum nubilis aetas
 solvendusque pudor; neve exercere protervas
 gymnadas aut lustris nemorum concede vagari.
 intus ale et similes inter seclude puellas;
 litore praecipue portuque arcere memento. 360
 vidisti modo vela Phrygum: iam mutua iura
 fallere transmissae pelago didicere carinae.'
 Accedit dictis pater ingenioque parentis
 occultum Aeaciden--quis divum fraudibus obstet?--
 accipit; ultro etiam veneratur supplice dextra 365
 et grates electus agit: nec turba piarum
 Scyriadum cessat nimio defigere visu
 virginis ora novae, quantum cervice comisque
 emineat quantumque umeros ac pectora fundat. 370
 dehinc sociare choros castisque accedere sacris
 hortantur ceduntque loco et contingere gaudent.
 qualiter Idaliae volucres, ubi mollia frangunt
 nubila, iam longum caeloque domoque gregatae,
 si iunxit pinnas diversoque hospita tractu 375
 venit avis, cunctae primum mirantur et horrent;
 mox propius propiusque volant, atque aere in ipso
 paulatim fecere suam plausuque secundo
 circumeunt hilares et ad alta cubilia ducunt.
 Digreditur multum cunctata in limine mater,
 dum repetit monitus arcanaque murmura figit 380
 auribus et tacito dat verba novissima vultu.
 tunc excepta freto longe cervice reflexa
 abnatat et blandis adfatur litora votis:
 ' Car mihi tellus, magnae cui pignora curae
 depositumque ingens timido commisimus astu, 385
 sis felix taceasque, precor, quo more tacebat
 Creta Rheae; te longus honos aeternaque cingent

templa nec instabili fama superabere Delo,
 et ventis et sacra fretis interque vadas
 Cycladas, Aegaeae frangunt ubi saxa procellae, 390
 Nereidum tranquilla domus iurandaque nautis
 insula; ne solum Danaas admitte carinas,
 ne, precor! "Hic thiasi tantum et nihil utile bellis:"
 hoc famam narrare doce, dumque arma parantur
 Dorica et alternum Mavors interfurit orbem,-- 395
 cedo equidem--sit virgo pii Lycomedis Achilles.'

Interea meritos ultrix Europa dolores
 dulcibus armorum furiis et supplice regum
 conquestu flammata movet; quippe ambit Atrides
 ille magis, cui nupta domi, facinusque relatu 400
 asperat Iliacum: captam sine Marte, sine armis
 progeniem caeli Spartaequae potentis alumnam,
 iura, fidem, superos una calcata rapina.
 hoc foedus Phrygium, haec geminae commercia terrae?
 quid maneat populos, ubi tanta iniuria primos 405
 degrassata duces?--coeunt gens omnis et aetas:
 nec tantum exciti, bimari quos Isthmia vallo
 claustra nec undisonae quos circuit umbo Maleae,
 sed procul, admotas Phryxi qua semita iungi
 Europamque Asiamque vetat, quasque ordine gentes 410
 litore Abydeno maris alligat unda superni.
 fervet amor belli concussasque erigit urbes.
 aera domat Temese, quatitur navalibus ora
 Eubois, innumera resonant incude Mycenae,
 Pisa novat currus, Nemeae dat terga ferarum, 415
 Cirrha sagittiferas certat stipare pharetras,
 Lerna gravis clipeos caesis vestire iuvenis.
 dat bello pedites Aetolus et asper Acarnan,
 Argos agit turmas, vacantur pascua ditis
 Arcadiae, frenat celeres Epiros alumnos, 420
 Phocis et Aoniae iaculis rarescitis umbrae,
 murorum tormenta Pylos Messenaque tendunt.
 nulla immunis humus; velluntur postibus altis
 arma olim dimissa patrum, flammisque liquescunt
 dona deum; ereptum superis Mars efferat aurum. 425
 nusquam umbrae veteres: minor Othrys et ardua sidunt
 Taygeta, exuti viderunt aera montes.
 iam natat omne nemus; caeduntur robora classi,
 silva minor remis. ferrum lassatur in usus
 innumeros, quod rostra liget, quod muniat arma, 430
 belligeros quod frenet equos, quod mille catenis
 squalentis nectat tunicas, quod sanguine fumet
 vulneraque alta bibat, quod conspirante veneno
 inpellat mortes; tenuant umentia saxa
 attritu et pigris addunt mucronibus iras. 435
 nec modus aut arcus lentare aut fundere glandes

aut torrere sudes galeasque attollere conis.
hos inter motus pigram gemit una quietem
Thessalia et geminis incusat fata querellis,
quod senior Peleus nec adhuc maturus Achilles. 440

Iam Pelopis terras Graiumque exhauserat orbem
praecipitans in transtra viros insanus equosque
Bellipotens. fervent portus et operta carinis
stagna suasque hiemes classis promota suosque
attollit fluctus; ipsum iam puppibus aequor 445
deficit et totos consumunt carbasa ventos.

Prima ratis Danaas Hecateia congregat Aulis,
rupibus expositis longique crepidine dorsi
Euboicum scandens Aulis mare, litora multum
montivagae dilecta deae, iuxtaque Caphereus 450
latratum pelago tollens caput. ille Pelasgas
ut vidit tranare rates, ter monte ter undis
intonuit saevaeque dedit praesagia noctis.
coetus ibi armorum Troiae fatalis, ibi ingens
iuratur bellum, donec sol annuus omnes 455
conficeret metas. tunc primum Graecia vires
contemplata suas; tunc sparsa ac dissona moles
in corpus vultumque coit et rege sub uno
disposita est. sic curva feras indago latentem
claudit et admotis paulatim cassibus artat. 460
illae ignem sonitumque pavent diffusaque linquunt
avia miranturque suum decrescere montem,
donec in angustam ceciderunt undique vallem;
inque vicem stupuere greges socioque timore
mansuescunt: simul hirtus aper, simul ursa lupusque 465
cogitur et captos contempsit cerva leones.

Sed quamquam et gemini pariter sua bella capessant
Atridae famamque avida virtute paternam
Tydides Sthenelusque premant, nec cogitet annos
Antilochus septemque Ajax umbone coruscet 470
armenti reges atque aequum moenibus orbem,
consiliisque armisque vigil contendat Ulixes:
omnis in absentem belli manus ardet Achillem,
nomen Achillis amant et in Hectora solus Achilles
poscitur; illum unum Teucris Priamoque loquuntur 475
fatalem. quis enim Haemoniis sub vallibus alter
creverit effossa reptans nive? cuius adortus
cruda rudimenta et teneros formaverit annos
Centaurus? patrii propior cui linea caeli,
quemve alium Stygios tulerit secreta per amnes 480
Nereis et pulchros ferro praestruxerit artus?
haec Graiae castris iterant traduntque cohortes.
cedit turba ducum vincique haud maesta fatetur.
sic cum pallentes Phlegraea in castra coirent
caelicolae iamque Odrisiam Gradivus in hastam 485

surgeret et Libycos Tritonia tolleret angues
ingentemque manu curvaret Delius arcum,
stabat anghela metu solum Natura Tonantem
respiciens, quando ille hiemes tonitrusque vocaret
nubibus, igniferam quot fulmina posceret Aetnen. 490

Atque ibi dum mixta vallati plebe suorum
et maris et belli consultant tempora reges,
increpitans magno vatem Calchanta tumultu
Protesilaus ait--namque huic bellare cupido
praecipua et primae iam tunc data gloria mortis--: 495

' O nimium Phoebi tripodumque oblite tuorum
Thestoride, quando ora deo possessa movebis
iustius aut quaenam Parcarum occulta recludes?
cernis ut ignotum cuncti stupeantque fremantque
Aeaciden? sordet volgo Calydonius heros 500

et magno genitus Telamone Aiaxque secundus;
nos quoque--sed Mavors et Troia arrepta probabunt.
illum neglectis--pudet heu!--ductoribus omnes
belligerum ceu numen amant. dic ocius: aut cur
serta comis et multus honos? quibus abditus oris 505

quave iubes tellure peti? nam fama nec antris
Chironis patria nec degere Peleos aula.
heia, inrumpe deos et fata latentia vexe,
laurigerosque ignes, si quando, avidissimus hauri!
arma horrenda tibi saevosque remisimus enses, 510
numquam has inbelles galea violabere vittas,
sed felix numeroque ducum praestantior omni,
si magnum Danais pro te dependis Achillem.'

Iamdudum trepido circumfert lumina motu
intransemque deum primo pallore fatetur 515
Thestorides; mox igne genas et sanguine torquens
nec socios nec castra videt, sed caecus et absens
nunc superum magnos deprendit in aethere coetus,

nunc sagas adfatur aves, nunc dura sororum
licia, turiferas modo consulit anxius aras 520
flammarumque apicem rapit et caligine sacra
pascitur. exsiliunt crines rigidisque laborat
vitta comis, nec colla loco nec in ordine gressus.

tandem fessa tremens longis mugitibus ora
solvit, et oppositum vox eluctata furorem est: 525
' Quoapis ingentem magni Chironis alumnum
femineis, Nerei, dolis? huc mitte: quid aufers?
non patiar: meus iste, meus. tu diva profundi?

et me Phoebus agit. latebris quibus abdere temptas
eversorem Asiae? video per Cycladas altas 530
attonitam et turpi quaerentem litora furto.
occidimus: placuit Lycomedis conscia tellus.
o scelus! en fluxae veniunt in pectora vestes.
scinde, puer, scinde et timidae ne cede parenti.

ei mihi raptus abit! quaenam haec procul improba virgo?' 535

Hic nutante gradu stetit amissisque furoris
viribus ante ipsas tremefactus conruit aras.
tunc haerentem Ithacum Calydonius occupat heros:
' Nos vocat iste labor: neque enim comes ire recusem,
si tua cura trahat. licet ille sonantibus antris 540

Tethyos aversae gremioque prematur aquosi
Nereos, invenies. tu tantum providus astu
tende animum vigilem fecundumque erige pectus:
non mihi quis vatium dubiis in casibus ausit
fata videre prior.' subiit gavisus Ulixes: 545

' Si deus omnipotens firmet, sic adnuat illa
virgo paterna tibi! sed me spes lubrica tardat:
grande quidem armatum castris inducere Achillem,
sed si fata negent, quam foedum ac triste reverti!
vota tamen Danaum non intemptata relinquam. 550
iamque adeo aut aderit mecum Peleius heros,
aut verum penitus latet et sine Apolline Calchas.'

Conclamant Danaei stimulatque Agamemno volentes.
laxantur coetus resolutaque murmure laeto
agmina discedunt, quales iam nocte propinqua 555
e pastu referuntur aves, vel in antra reverti
melle novo gravidas mitis videt Hybla catervas.
nec mora, iam dextras Ithacesia carbasus auras
poscit, et in remis hilaris sedere iuventus.

At procul occultum falsi sub imagine sexus 560
Aeaciden furto iam noverat una latenti
Deidamia virum; sed opertae conscia culpa
cuncta pavet tacitasque putat sentire sorores.
namque ut virgineo stetit in grege durus Achilles
exsolvitque rudem genetrix digressa pudorem, 565
protinus elegit comitem, quamquam omnis in illum
turba coit, blandequae novas nil tale timenti
admovet insidias: illam sequiturque premitque
improbis, illam oculis iterumque iterumque resumit.
nunc nimius lateri non evitantis inhaeret, 570

nunc levibus sertis, lapsis nunc sponte canistris,
nunc thyrsos parcente ferit, modo dulcia notae
fila lyrae tenuesque modos et carmina monstrat
Chironis ducitque manum digitosque sonanti
infringit citharae, nunc occupat ora canentis 575
et ligat amplexus et mille per oscula laudat.

illa libens discit, quo vertice Pelion, et quis
Aeacides, puerique auditum nomen et actus
adsidue stupet et praesentem cantat Achillem.
ipsa quoque et validos proferre modestius artus 580
et tenuare rudes attrito pollice lanas
demonstrat reficitque colos et perdita dura
pensa manu; vocisque sonum pondusque tenentis,

quodque fugit comites, nimio quod lumine sese
 figat et in verbis intempestivus anhelet, 585
 miratur; iam iamque dolos aperire parantem
 virginea levitate fugit prohibetque fateri.
 sic sub matre Rhea iuvenis regnator Olympi
 oscula securae dabat insidiosa sorori
 frater adhuc, medii donec reverentia cessit 590
 sanguinis et versos germana expavit amores.
 [tandem detecti timidae Nereidos astus.]
 Lucus Agenorei sublimis ad orgia Bacchi
 stabat et admissum caelo nemus; huius in umbra
 alternam renovare pia trieterida matres 595
 consuerant scissumque pecus terraque revulsas
 ferre trabes gratosque deo praestare furores.
 lex procul ire mares; iterat praecepta verendus
 ductor, inaccessumque viris edicitur antrum.
 nec satis est: stat fine dato metuenda sacerdos 600
 exploratque aditus, ne quis temerator oberret
 agmine femineo: tacitus sibi risit Achilles.
 illum virgineae ducentem signa catervae
 magnaue difficili solventem bracchia motu--
 et sexus pariter decet et mendacia matris-- 605
 mirantur comites. nec iam pulcherrima turbae
 Deidamia suae tantumque admota superbo
 vincitur Aeacidiae, quantum premit ipsa sorores.
 ut vero e tereti demisit nebrida collo
 errantesque sinus hedera collegit et alte 610
 cinxit purpureis flaventia tempora vittis
 vibravitque gravi redimitum missile dextra,
 attonito stat turba metu sacrisque relictis
 illum ambire libet pronosque attollere vultus.
 talis, ubi ad Thebas vultumque animumque remisit 615
 Euhius et patrio satiavit pectora luxu,
 sarta comis mitramque levat thyrsumque virentem
 armat et hostiles invisit fortior Indos.
 Scandebat roseo medii fastigia caeli
 Luna iugo, totis ubi somnus inertior alis 620
 defluit in terras mutumque amplectitur orbem.
 consedere chori paulumque exercita pulsu
 aera tacent, tenero cum solus ab agmine Achilles
 haec secum: ' Quomodo timidae commenta parentis
 usque ferēs? primumque imbelli carcere perdes 625
 florem animi? non tela licet Mavortia dextra,
 non trepidas agitare feras? ubi campus et amnes
 Haemonii? quaerisne meos, Sperchie, natatus
 promissasque comas? an desertoris alumni
 nullus honos, Stygiasque procul iam raptus ad umbras 630
 dicor, et orbatus plangit mea funera Chiron?
 tu nunc tela manu, nostros tu dirigis arcus

nutritosque mihi scandis, Patrocle, iugales:
 ast ego pampineis diffundere bracchia thyrsis
 et tenuare colus--pudet haec taedetque fateri-- 635
 iam scio. quin etiam dilectae virginis ignem
 aequaeuamque facem captus noctesque diesque
 dissimulas. quonam usque premes urentia pectus
 vulnera? teque marem--pudet heu!--nec amore probabis?
 Sic ait et densa noctis gavisus in umbra 640
 tempestiva suis torpere silentia furtis
 vi potitur votis et toto pectore veros
 admovet amplexus; vidit chorus omnis ab alto
 astrorum et tenerae rubuerunt cornua Lunae.
 illa quidem clamore nemus montemque replevit; 645
 sed Bacchi comites, discussa nube soporis,
 signa choris indicta putant; fragor undique notus
 tollitur, et thyrsos iterum vibrabat Achilles,
 ante tamen dubiam verbis solatus amicis:
 'Ille ego--quid trepidas?--genitum quem caerulea mater 650
 paene Iovi silvis nivibusque inmisit alendum
 Thessalicis. nec ego hos cultus aut foeda subissem
 tegmina, ni primo te visa in litore: cessi
 te propter, tibi pensa manu, tibi mollia gesto
 tympana. quid defles magno nurus addita ponto? 655
 quid gemis ingentes caelo paritura nepotes?
 "Sed pater--" ante igni ferroque excisa iacebit
 Scyros et in tumidas ibunt haec versa procellas
 moenia, quam saevo mea tu conubia pendas
 funere: non adeo parebimus omnia matri.' 660
 [vade sed ereptum celes taceasque pudorem.]
 Obstipuit tantis regina exterrita monstris,
 quamquam olim suspecta fides, et comminus ipsum
 horruit et facies multum mutata fatentis.
 quid faciat? casusne suos ferat ipsa parenti 665
 seque simul iuvenemque premat, fortassis acerbas
 hausurum poenas? et adhuc in corde manebat
 ille diu deceptus amor: silet aegra premitque
 iam commune nefas; unam placet addere furtis
 altricem sociam, precibus quae victa duorum 670
 adnuit. illa astu tacito raptumque pudorem
 surgentemque uterum atque aegros in pondere menses
 occuluit, plenis donec stata tempora metis
 attulit et partus index Lucina resolvit.
 Iamque per Aegaeos ibat Laertia flexus 675
 puppis, et innumerae mutabant Cyclades oras;
 iam Paros Olearosque latent; iam raditur alta
 Lemnos et a tergo decrescit Bacchica Naxos,
 ante oculos crescente Samo; iam Delos opacat
 aequor: ibi e celsa libant carchesia puppi 680
 responsique fidem et verum Calchanta precantur.

audiit Arquitenens Zephyrumque e vertice Cynthi
inpulit et dubiis pleno dedit omina velo.

it pelago segura ratis: quippe alta Tonantis
iussa Thetin certas fatorum vertere leges 685
arcebant aegram lacrimis ac multa gementem,
quod non erueret pontum ventisque fretisque
omnibus invisum iam tunc sequeretur Ulixem.

Frangebat radios humili iam pronus Olympo
Phoebus et Oceani penetrabile litus anhelis 690
promittebat equis, cum se scopulosa levavit
Scyros; in hanc totos emisit puppe rudentes
dux Laertiades sociisque resumere pontum
imperat et remis Zephyros supplere cadentes.
accedunt iuxta, et magis indubitata magisque 695

Scyros erat placidique super Tritonia custos
litoris. egressi numen venerantur amicae
Aetolusque Ithacusque deae. tunc providus heros,
hospita ne subito terrerent moenia coetu,
puppe iubet remanere suos; ipse ardua fido 700
cum Diomede petit. sed iam praevenerat arcis

litoreae servator Abas ignotaque regi
ediderat, sed Graia tamen, succedere terris
carbasa. procedunt, gemini ceu foedere iuncto
hiberna sub nocte lupi: licet et sua pulset 705
natorumque fames, penitus rabiemque minasque
dissimulant humilesque meant, ne nuntiet hostes
cura canum et trepidos moneat vigilare magistros.

Sic segnes heroes eunt campumque patentem,
qui medius portus celsamque interiacet urbem, 710
alterno sermone terunt; prior occupat acer
Tydides: ' Quam nunc verum ratione paramus
scrutari? namque ambiguo sub pectore pridem

verso, quid inbelles thyrsos mercatus et aera
urbibus in mediis Baccheaque terga mitrasque 715
huc tuleris varioque aspersas nebridas auro?
hisne gravem Priamo Phrygibusque armabis Achillem?'
illi subridens Ithacus paulum ore remisso:

' Hec tibi, virginea modo si Lycomedis in aula est
fraude latens, ultro confessum in proelia ducent 720
Peliden; tu cuncta citus de puppe memento
ferre, ubi tempus erit, clipeumque his iungere donis,
qui pulcher signis auroque asperrimus astat;
nec sat erit: tecum lituo bonus adsit Agyrtas
occultamque tubam tacitos adportet in usus.' 725

Dixerat, atque ipso portarum in limine regem
cernit et ostensa pacem praefatus oliva:
' Magna, reor, pridemque tuas pervenit ad aures
fama trucis belli, regum placidissime, quod nunc
Europamque Asiamque quatit. si nomina forte 730

huc perlata ducum, fudit quibus ultor Atrides:
 hic tibi, quem tanta meliorem stirpe creavit
 magnanimus Tydeus, Ithaces ego ductor Ulixes.
 causa viae--metuam quid enim tibi cuncta fateri,
 cum Graius notaque fide celeberrimus?--: imus 735
 explorare aditus inuisaque litora Troiae,
 quidve parent--' medio sermone intercipit ille:
 ' Adnerit Fortuna, precor, dextrique secudent
 ista dei! nunc hospitio mea tecta piumque
 inlustrate larem.' simul intra limina ducit. 740
 nec mora, iam mensas famularis turba torosque
 instruit. interea visu perlustrat Ulixes
 scrutaturque domum, si qua vestigia magnae
 virginis aut dubia facies suspecta figura;
 porticibusque vagis errat totosque penates, 745
 ceu miretur, obit: velut ille cubilia praedae
 indubitata tenens muto legit arva Molosso
 venator, videat donec sub frondibus hostem
 porrectum somno positosque in caespite dentes.
 Rumor in arcana iamdudum perstrepat aula, 750
 virginibus qua fida domus, venisse Pelasgum
 ductores Graiamque ratem sociosque receptos.
 iure pavent aliae, sed vix nova gaudia celat
 Pelides avidusque novos heroas et arma
 vel talis vidisse cupit. iamque atria fervent 755
 regali strepitu et picto discumbitur auro,
 cum pater ire iubet natas comitesque pudicas
 natarum. subeunt, quales Maeotide ripa,
 cum Scythicas rapuere domos et capta Getarum
 moenia, sepositis epulantur Amazones armis. 760
 tum vero intentus vultus ac pectora Ulixes
 perlibrat visu, sed nox inlataque fallunt
 lumina et extemplo latuit mensura iacentum.
 at tamen erectumque genas oculisque vagantem
 nullaque virginei servantem signa pudoris 765
 defigit comitique obliquo lumine monstrat.
 quid nisi praecipitem blando complexa moneret
 Deidamia sinu nudataque pectora semper
 exsertasque manus umerosque in veste teneret
 et prodire toris et poscere vina vetaret 770
 saepius et fronti crinale reponeret aurum?
 [Argolicis ducibus iam tunc patuisset Achilles.]
 Ut placata fames epulis bis terque repostis,
 rex prior adloquitur paterisque hortatur Achivos:
 'Invideo vestris, fateor, decora inclita gentis 775
 Argolicae, coeptis; utinam et mihi fortior aetas,
 quaeque fuit, Dolopas cum Scyria litora adortos
 perdomui, fregique vadis, quae signa triumphi
 vidistis celsa murorum in fronte, carinas!

saltem si suboles, aptum quam mittere bello-- 780
 nunc ipsi viresque meas et cara videtis 782
 pignora: quando novos dabit haec mihi turba nepotes?
 dixerat, et sollers arrepto tempore Ulixes:
 ' **H**ut spernenda cupis; quis enim non visere gentes 785
 innumeras variosque duces atque agmina regum
 ardeat? omne simul roburque decusque potentis
 Europae meritos ultro iuravit in enses.
 rura urbesque vacant, montes spoliavimus altos,
 omne fretum longa velorum obtexitur umbra; 790
 tradunt arma patres, rapit inrevocata iuventus.
 non alias umquam tantae data copia famae
 fortibus aut campo maiore exercita virtus.'
 aspicit intentum vigilique haec aure trahentem,
 cum paveant aliae demissaque lumina flectant, 795
 atque iterat: 'Quisquis proavis et gente superba,
 quisquis equo iaculoque potens, qui praevalet arcu,
 omnis honos illic, illic ingentia certant
 nomina: vix timidae matres aut agmina cessant
 virginea; o multum steriles damnatus in annos 800
 invisusque deis, si quem haec nova gloria segnem
 praeterit.' ~~exisset~~ stratis, ni provida signo
 Deidamia dato cunctas hortata sorores
 liquisset mensas ipsum complexa. sed haeret
 respiciens Ithacum coetuque novissimus exit. 805
 ille quoque incepto paulum ex sermone remittit,
 pauca tamen iungens: ' At tu ~~tm~~quillus in alta
 pace mane carisque para conubia natis,
 quas tibi sidereis divarum voltibus aequas
 fors dedit. ut me olim tacitum reverentia tangit! 810
 is decor et formae species permixta virili.'
 occurrit genitor: ' Quidi aut Bacchea ferentes
 orgia, Palladias aut circum videris aras?
 et dabimus, si forte novus cunctabitur auster.'
 excipiunt cupidi et tacitis spes addita votis. 815
 cetera depositis Lycomedis regia curis
 tranquilla sub pace silet, sed longa sagaci
 nox Ithaco, lucemque cupit somnumque gravatur.
 Vixdum exorta dies et iam comitatus Agyrte
 Tydides aderat praedictaque dona ferebat. 820
 nec minus egressae thalamo Scyreides ibant
 ostentare choros promissaque sacra verendis
 hospitibus. nitet ante alias regina comesque
 Pelides: qualis Sicalae sub rupibus Aetnae
 Naidas Hennaes inter Diana feroxque 825
 Pallas et Elysii lucebat sponsa tyranni.
 iamque movent gressus thiasisque Ismenia buxus
 signa dedit, quater aera Rheae, quater enthea pulsant
 terga manu variosque quater legere recursus.

tunc thyrsos pariterque levant pariterque reponunt 830
 multiplicantque gradum, modo quo Curetes in actu
 quoque pii Samothraces eunt, nunc obvia versae
 pectine Amazonio, modo quo citat orbe Lacaenas
 Delia plaudentesque suis intorquet Amyclis.
 tunc vero, tunc praecipue manifestus Achilles 835
 nec servare vices nec bracchia iungere curat;
 tunc molles gressus, tunc aspernatur amictus
 plus solito rumpitque choros et plurima turbat.
 sic indignantem thyrsos acceptaque matris
 tympana iam tristes spectabant Penthea Thebae. 840
 Solvuntur laudata cohors repetuntque paterna
 limina, ubi in mediae iamdudum sedibus aulae
 munera virgineos visus tractura locarat
 Tydides, signum hospitii pretiumque laboris,
 hortaturque legant, nec rex placidissimus arcet. 845
 heu simplex nimiumque rudis, qui callida dona
 Graiorumque dolos variumque ignoret Ulixem!
 hic aliae, qua sexus iners naturaque ducit,
 aut teretes thyrsos aut respondentia temptant
 tympana, gemmatis aut nectunt tempora limbis; 850
 arma vident magnoque putant donata parenti.
 at ferus Aeacides, radiantem ut cominus orbem
 caelatum pugnas--saevis et forte rubebat
 bellorum maculis--adclinem conspicit hastae,
 infremuit torsitque genas, et fronte relictas 855
 surrexere comae; nusquam mandata parentis,
 nusquam occultus amor, totoque in pectore Troia est.
 ut leo, materno cum raptus ab ubere mores
 accepit pectique iubas hominemque vereri
 edidicit nullasque rapi nisi iussus in iras, 860
 si semel adverso radiavit lumine ferrum,
 eiurata fides domitorque inimicus, in illum
 prima fames, timidoque pudet servisse magistro.
 ut vero accessit propius luxque aemula vultum
 reddidit et simili talem se vidit in auro, 865
 horruit erubuitque simul. tunc acer Ulixes
 admotus lateri summissa voce: 'Quid haeres?
 scimus' ait, ' tu ~~san~~iferi Chironis alumnus,
 tu caeli pelagique nepos, te Dorica classis,
 te tua suspensis exspectat Graecia signis, 870
 ipsaque iam dubiis nutant tibi Pergama muris.
 heia, abrumpe moras! sine perfida palleat Ide,
 et iuvet haec audire patrem, pudeatque dolosam
 sic pro te timuisse Thetin.' iam pectus amictu
 laxabat, cum grande tuba sic iussus Agyrtes 875
 insonuit; fugiunt disiectis undique donis
 inplorantque patrem commotaque proelia credunt.
 illius intactae cecidere a pectore vestes,

iam clipeus breviorque manu consumitur hasta--
 mira fides--Ithacumque umeris excedere visus 880
 Aetolumque ducem: tantum subita arma calorque
 Martius horrenda confundit luce penates.
 inmanisque gradu, ceu protinus Hectora poscens,
 stat medius trepidante domo, Peleaque virgo
 quaeritur. 885
 Ast alia plangebatur parte resectos
 Deidamia dolos, cuius cum grandia primum
 lamenta et notas accepit pectore voces,
 haesit et occulto virtus infracta calore est.
 demittit clipeum regisque ad limina versus
 attonitum factis inopinatae monstra paventem, 890
 sicut erat, nudis Lycomedem adfatur in armis:
 ' Me tibi, care pater--dubium dimitte pavorem--,
 me dedit alma Thetis: te pridem tanta manebat
 gloria; quaesitum Danais tu mittis Achillem,
 gratior et magno, si fas dixisse, parente 895
 et dulci Chirone mihi. sed corda parumper
 huc advertite libens atque has bonus accipe voces:
 Peleus te nato socerum et Thetis hospita iungunt
 adlegantque suos utroque a sanguine divos.
 unam virgineo natarum ex agmine poscunt: 900
 dasne? an gens humilis tibi degeneresque videmur?
 non renuis? iunge ergo manus et concipe foedus
 atque ignosce tuis. tacito iam cognita furto
 Deidamia mihi; quid enim his obstare lacertis,
 qua potuit nostras possessa repellere vires? 905
 me luere ista iube; pono arma et reddo Pelasgis
 et maneo. quid triste fremis? quid lumina mutas?
 iam socer es'--natum ante pedes prostravit et addit--
 ' amque avus. inmitis quotiens iterabitur ensis,
 turba sumus.' tunc et Danai per sacra fidemque 910
 hospitii blandusque precum compellit Ulixes.
 ille, etsi carae conperta iniuria natae
 et Thetidis mandata movent prodique videtur
 depositum tam grande deae, tamen obvius ire
 tot metuit fatis Argivaque bella morari; 915
 fac velit: ipsam illic matrem sprevisset Achilles.
 nec tamen abnuerit genero se iungere tali:
 vincitur. arcanis effert pudibunda tenebris
 Deidamia gradum, veniae nec protinus amens
 credit et opposito genitorem placat Achille. 920
 Mittitur Haemoniam, magnis qui Pelea factis
 impleat et classem comitesque in proelia poscat.
 nec non et geminas regnator Scyrius alnos
 deducit genero viresque excusat Achivis.
 tunc epulis consumpta dies, tandemque resectum 925
 foedus et intrepidus nox conscia iungit amantes.

Illius ante oculos nova bella et Xanthus et Ide
 Argolicaeque rates, atque ipsas cogitat undas
 auroramque timet. cara cervice mariti
 fusa novi lacrimas iam solvit et occupat artus: 930
 ' Apiciamne iterum meque hoc in pectore ponam,
 Aeacide? rursusque tuos dignabere portus,
 an tumidus Teucrosque lares et capta reportans
 Pergama virgineae noles meminisse latebrae?
 quid precer, heu! timeamve prius? quidve anxia mandem, 935
 cui vix flere vacat? modo te nox una deditque
 inviditque mihi. thalamis haec tempora nostris?
 hicne est liber hymen? o dulcia furta dolique,
 o timor! abripitur miserae permissus Achilles.
 i--neque enim tantos ausim revocare paratus--, 940
 i cautus, nec vana Thetin timuisse memento,
 i felix nosterque redi! nimis improba posco:
 iam te sperabunt lacrimis planctuque decorae
 Troades optabuntque tuis dare colla catenis 945
 et patriam pensare toris, aut ipsa placebit
 Tyndaris, incesta nimium laudata rapina.
 ast egomet primae puerilis fabula culpae
 narrabor famulis aut dissimulata latebo.
 quin age, duc comitem; cur non ego Martia tecum
 signa feram? tu thyrsa manu Baccheaque mecum 950
 sacra, quod infelix non credet Troia, tulisti.
 attamen hunc, quem maesta mihi solacia linquis,
 hunc saltem sub corde tene et concede precanti
 hoc solum, pariat ne quid tibi barbara coniunx,
 ne qua det indignos Thetidi captiva nepotes.' 955
 talia dicentem non ipse inmotus Achilles
 solatur iuratque fidem iurataque fletu
 spondet et ingentis famulas captumque reversus
 Ilion et Phrygiae promittit munera gazae.
 inrita ventosae rapiebant verba procellae.

Liber II

Exiit implicitum tenebris umentibus orbem
Oceano prolata dies, genitorque coruscae
lucis adhuc hebetem vicina nocte levabat
et nondum excusso rorantem lampada ponto.
et iam punicea nudatum pectora palla   5
insignemque ipsis, quae prima invaserat, armis
Aeaciden--quippe aura vocat cognataque suadent
aequora--prospectant cuncti iuvenemque ducemque
nil ausi meminisse pavent; sic omnia visu
mutatus rediit, ceu numquam Scyria passus   10
litora Peliacoque rates escendat ab antro.
tunc ex more deis--ita namque monebat Ulixes--
aequoribusque austrisque litat fluctuque sub ipso
caeruleum regem tauro veneratur avumque
Nerea: vittata genetrix placata iuvenca.   15
hic spumante salo iaciens tumida exta profatur:
' Paruimus, genetrix, quamquam haut toleranda iuberes,
paruimus nimium: bella ad Troiana ratesque
Argolicas quaesitus eo.' sic orsus et alno
insiluit penitusque Noto stridente propinquis   20
abripitur terris: et iam ardua ducere nubes
incipit et longo Scyros discedere ponto.
Turre procul summa lacrimis comitata sororum
commisumque tenens et habentem nomina Pyrrhum
pendebat coniunx oculisque in carbasa fixis   25
ibat et ipsa freto, et puppem iam sola videbat.
ille quoque obliquos dilecta ad moenia vultus
declinat viduamque domum gemitusque relictæ
cogitat: occultus sub corde renascitur ardor
datque locum virtus. sentit Laertius heros   30
maerentem et placidis adgressus flectere dictis:
' Tæcæ' inquit, magnæ vastator debite Troiæ,
quem Danaæ classes, quem divum oracula poscunt,
erectumque manet reserato in limine Bellum,
callida femineo genetrix violavit amictu   35
commisitque illis tam grandia furta latebris
speravitque fidem? nimis o suspensa nimisque
mater! an hæc tacita virtus torperet in umbra,
quæ vix audito litui clangore refugit
et Thetin et comites et quos suppresserat ignes?   40
nec nostrum est, quod in arma venis sequerisque precantis;
venisses--' dixit; quem talibus occupat heros
Aeacius: 'Longum resides exponere causas
maternumque nefas; hoc excusabitur ense

Scyros et indecores, fatorum crimina, cultus. 45
 tu potius, dum lene fretum Zephyroque fruuntur
 carbasa, quae Danais tanti primordia belli,
 ede: libet iustas hinc sumere protinus iras.'
 Hic Ithacus paulum repetito longius orsu:
 ' Fatur in Hectorea, si talia credimus, Ida 50
 electus formae certamina solvere pastor
 sollicitas tenuisse deas, nec torva Minervae
 ora nec aetherii sociam rectoris amico
 lumine, sed solam nimium vidisse Dionen.
 atque adeo lis illa tuis exorta sub antris 55
 concilio superum, dum Pelea dulce maritat
 Pelion, et nostris iam tunc promitteris armis.
 ira quatit victas; petit exitialia iudex
 praemia; raptori faciles monstrantur Amyclae.
 ille Phrygas lucos, matris penetralia caedit 60
 turrigeræ veritasque solo procumbere pinus
 praecipitat terrasque freto delatus Achaeas
 hospitis Atridae--pudet heu miseretque potentis
 Europae!--spoliat thalamos, Helenaque superbus
 navigat et captos ad Pergama devehit Argos. 65
 inde dato passim varias rumore per urbes,
 undique inexciti sibi quisque et sponte coimus
 ultores: quis enim inlicitis genialia rumpi
 pacta dolis facilique trahi conubia raptu
 ceu pecus armentumve aut vilis messis acervos 70
 perferat? haec etiam fortes iactura moveret.
 non tulit insidias divum imperiosus Agenor
 mugitusque sacros et magno numine vectam
 quaesiit Europen aspernatusque Tonantem est
 ut generum; raptam Scythico de litore prolem 75
 non tulit Aeetes ferroque et classe secutus
 semideos reges et ituram in sidera puppim:
 nos Phryga semivirum portus et litora circum
 Argolica incesta volitantem puppe feremus?
 usque adeo nusquam arma et equi, fretaque invia Grais? 80
 quid si nunc aliquis patriis rapturus ab oris
 Deidamian eat viduaque e sede revellat
 attonitam et magni clamantem nomen Achillis?
 illius ad capulum rediit manus ac simul ingens
 inpulit ora rubor; tacuit contentus Ulixes. 85
 Excipit Oenides: 'Quin, o dignissima caeli
 progenies, ritusque tuos elementaque primae
 indolis et, valida mox accedente iuventa,
 quae solitus laudum tibi semina pandere Chiron
 virtutisque aditus, quas membra augere per artes, 90
 quas animum, sociis multumque faventibus edis?
 sit pretium longas penitus quaesisse per undas
 Scyron et his primum me arma ostendisse lacertis.'

Quem pigeat sua facta loqui? tamen ille modeste
 incohat, ambiguus paulum propiorque coacto: 95
 ' ~~Dior~~ et in teneris et adhuc reptantibus annis,
 Thessalus ut rigido senior me monte recepit,
 non ullos ex more cibos hausisse nec almis
 uberibus satiasset famem, sed spissa leonum
 viscera semianimis lupae traxisse medullas. 100
 haec mihi prima Ceres, haec laeti munera Bacchi,
 sic dabat ille pater. mox ire per invia secum
 lustra gradu maiore trahens visisque docebat
 adridere feris nec fracta ruentibus undis
 saxa nec ad vastae trepidare silentia silvae. 105
 iam tunc arma manu, iam tunc cervice pharetrae,
 et ferri properatus amor durataque multo
 sole geluque cutis; tenero nec fluxa cubili
 membra, sed ingenti saxum commune magistro.
 vix mihi bis senos annorum torserat orbis 110
 vita rudis, volucris cum iam praevertere cervos
 et Lapithas cogebat equos praemissaque cursu
 tela sequi; saepe ipse gradu me praepete Chiron,
 dum velox aetas, campis admissus agebat
 omnibus, exhaustumque vago per gramina passu 115
 laudabat gaudens atque in sua terga levabat.
 saepe etiam primo fluvii torpore iubebar
 ire supra glaciemque levi non frangere planta.
 hoc puerile decus. quid nunc tibi proelia dicam
 silvarum et saevo vacuos iam murmure saltus? 120
 numquam ille inbelles Ossaea per avia dammas
 sectari aut timidus passus me cuspide lyncas
 sternere, sed tristes turbare cubilibus ursos
 fulmineosque sues, et sicubi maxima tigris
 aut seducta iugis fetae spelunca leaenae. 125
 ipse sedens vasto facta exspectabat in antro,
 si sparsus nigro remearem sanguine; nec me
 ante nisi inspectis admisit ad oscula telis.
 iamque et ad ensiferos vicina pube tumultus
 aptabar, nec me ulla feri Mavortis imago 130
 praeteriit. didici, quo Paeones arma rotatu,
 quo Macetae sua gaesa citent, quo turbine contum
 Sauromates falcemque Getes arcumque Gelonus
 tenderet et flexae Balearicus actor habenae
 quo suspensa trahens libraret vulnera tortu 135
 inclusumque suo distingueret aera gyro.
 vix memorem cunctos, etsi bene gessimus, actus.
 nunc docet ingentes saltu me iungere fossas,
 nunc caput aerii scandentem prendere montis,
 quo fugitur per plana gradu, simulacraque pugnae 140
 excipere inmissos curvato umbone molares
 ardentisque intrare casas peditemque volantis

sistere quadriugos. memini, rapidissimus ibat
imbribus adsiduis pastus nivibusque solutis
Sperchios vivasque trabes et saxa ferebat, 145
cum me ille immissum, qua saevior impetus undae,
stare iubet contra tumidosque repellere fluctus,
quos vix ipse gradu totiens obstante tulisset.
stabam equidem, sed me referebat concitus amnis
et latae caligo fugae; ferus ille minari 150
desuper incumbens verbisque urgere pudorem.
nec nisi iussus abi: sic me sublimis agebat
gloria, nec duri tanto sub teste labores.
nam procul Oebalios in nubila condere discos
et liquidam nodare palen et spargere caestus, 155
ludus erat requiesque mihi; nec maior in istis
sudor, Apollineo quam fila sonantia plectro
cum quaterem priscosque virum mirarer honores.
quin etiam sucos atque auxiliantia morbis
gramina, quo nimius staret medicamine sanguis, 160
quid faciat somnos, quid hiantia vulnera claudat,
quae ferro cohibenda lues, quae cederet herbis,
edocuit monitusque sacrae sub pectore fixit
iustitiae, qua Peliacis dare iura verenda
gentibus atque suos solitus pacare bifformes. 165
hactenus annorum, comites, elementa meorum
et memini et meminisse iuvat: scit cetera mater.'